

Kohtulahendite kogumik

KOHTUJURISTI ETTEPANEK
PEDRO CRUZ VILLALÓN
esitatud 26. veebruaril 2015¹

Kohtuasi C-671/13

VĮ Indėlių ir investicijų draudimas Virgilijus Vidutis Nemaniūnas

(eelotsusetaotlus, mille on esitanud Lietuvos Aukščiausiasis Teismas (Leedu))

Hoiuste tagamise ja investeringute tagamise skeemid — Direktiivid 94/19/EÜ ja 97/9/EÜ —
Krediidiasutuse emiteeritud hoiusesertifikaadi või võlakirja omanike väljajätmine kõigist tagamise
skeemidest — Võimalus tugineda kohtus direktiivide 94/19/EÜ ja 97/9/EÜ sätetele hoiuste tagamise ja
hüvitise maksmise eest vastutava riigiettevõtte vastu — Investeringute tagamise skeemi alt selliste
võlakirjade väljajätmine, mille on emiteerinud krediidiasutus, kes ei ole neid võlakirju kasutanud ega
eraldanud investeerimisfondi muudest tema käsutuses olevatest fondidest

1. Leedu Lietuvos Aukščiausiasis Teismas (kõrgeima astme kohus) pakub Euroopa Kohtule võimaluse
teha esimest korda otsus mitme küsimuse kohta, mis käsitlevad vastavalt direktiivis 94/19/EÜ² ja
direktiivis 97/9/EÜ³ ette nähtud hoiuste tagamise ja investeringute tagamise skeemide vahelist
liigendust. Asjaolu, et Leedu seadusandja võttis kaks direktiivi üle ühe ja sama õigusaktiga, toob
endaga kaasa riski, et mõlemas direktiivis ette nähtud tagatised võivad kattuda, või vastupidi, et ühes
või teises direktiivis konkreetselt ette nähtud erandid võivad kohalduda vahet tegemata mis tahes
finantsinstrumendi suhtes. Sellest tulenevalt on oluline rõhutada mõlema direktiivi eseme erisust ning
seega vajadust liigendada nõuetekohaselt neis ette nähtud vastavad tagamise skeemid.

I. Õiguslik raamistik

A. Liidu õigus

1. Hoiuste direktiiv

2. Hoiuste direktiivi põhjendus 16 sätestab, et „[...] käesoleva direktiiviga ettenähtud
miinimumkaitsetase [ei tohiks] jätta liiga suurt osa hoiuseid kaitseta, seda nii tarbijakaitse kui ka
rahandussüsteemi stabiilsuse huvides [...]”.

1 — Algkeel: hispaania.

2 — Euroopa Parlamendi ja nõukogu 30. mai 1994. aasta direktiiv hoiuste tagamise skeemide kohta (EÜT L 135, lk 5; ELT eriväljaanne 06/02, lk 252; edaspidi „hoiuste direktiiv”).

3 — Euroopa Parlamendi ja nõukogu 3. märtsi 1997. aasta direktiiv investeringute tagamise skeemide kohta (EÜT L 84, lk 22; ELT eriväljaanne 06/02, lk 311). Edaspidi „investeringute direktiiv”.

3. Sama direktiivi põhjendus 18 näeb ette, et „liikmesriik peab saama teatavat liiki eraldi loetletud hoiuseid või hoiustajaid hoiuste tagamise skeemide võimaldatavast kaitses ilma jätta, kui ta leiab, et need ei vaja erilist kaitset”.

4. Hoiuste direktiivi artikli 1 lõikes 1 on hoius määratletud järgmiselt: „igasugune kreditsaldo, mis tekib kontole jäänud vahenditest või tavalisest pangandustegevusest tulenevates ajutistes olukordades ja mille krediidasutus peab kohaldatavate juriidiliste ja lepinguliste tingimuste kohaselt tagasi maksuma, ning igasugune krediidasutuse võlg, mida tõendab tema väljastatud sertifikaat”.

5. Hoiuste direktiivi artikli 3 lõike 1 esimese lõigu kohaselt: „[i]ga liikmesriik tagab ühe või mitme hoiuste tagamise skeemi sisseseadmise ja ametliku tunnustamise oma territooriumil. Ükski direktiivi 77/780/EMÜ artikli 3 kohaselt asjaomases liikmesriigis tegevusloa saanud krediidasutus ei või vastu võtta hoiuseid, kui ta ei kuulu mõnda sellisesse skeemi, välja arvatud teises lõigus ja lõikes 4 sätestatud juhtudel”.

6. Hoiuste direktiivi artikli 7 lõigetes 1 ja 2 on ette nähtud:

„1. Hoiuste tagamise skeemid näevad ette, et iga hoiustaja koguhoius on hoiuste peatamise korral tagatud kuni 20 000 eküü ulatuses.

[...]

2. Liikmesriigid võivad sätestada, et teatavad hoiustajad või hoiused jäetakse kaitseta või et neile pakutakse väiksemat kaitset. Need erandid on loetletud I lisas.”

7. Nimetatud I lisa erandite loendi punktis 12 on ära nimetatud „[s]ellesama asutuse väljalastud võlakirjad ning oma aktseptidest ja lihtvekslitest tulenevad kohustused”.

2. Investeeringute direktiiv

8. Investeeringute direktiivi põhjenduses 4 on märgitud alljärgnev:

„[I]nvestorite kaitse ja usalduse säilitamine rahandussüsteemi vastu on olulised tegurid siseturu väljakujundamisel ja nõuetekohasel toimimisel selles valdkonnas; seetõttu on oluline, et igal liikmesriigil oleks investeeringute tagamise skeem, mis tagab vähemalt väikeinvestoritele ühtlustatud miinimumtasemega kaitse, kui investeerimisühing ei suuda täita oma kohustusi oma investoritest klientide ees”.

9. Investeeringute direktiivi põhjendus 9 on sõnastatud järgmiselt:

„[I]nvesteerimisühingu mõiste hõlmab krediidasutusi, kellel on lubatud osutada investeerimisteenuseid; iga selline krediidasutus peab samuti kuuluma investeeringute tagamise skeemi, et hõlmata tema investeerimistegevust; sellistelt krediidasutustelt ei ole siiski vaja nõuda kuulumist kahte erinevasse skeemi, kui üks skeem vastab nii käesoleva direktiivi kui ka [direktiivi 94/19/EÜ] nõuetele; krediidasutusteks olevate investeerimisühingute puhul võib siiski teatavatel juhtudel olla raske eristada direktiiviga 94/19/EÜ hõlmatud hoiuseid ja seoses investeerimistegevusega nende valduses olevat raha; liikmesriikidel tuleks lubada otsustada, kumba direktiivi selliste nõuete suhtes kohaldada”.

10. Direktiivi artikli 1 lõikes 4 on „investor” määratletud kui „iga isik, kes on usaldanud raha või instrumente investeerimisühingule seoses investeerimistegevusega”.

11. Investeeringute direktiivi artikli 1 lõike 3 kohaselt tuleb selle direktiivi kohaldamisel mõista „instrumentidena” direktiivi 93/22/EMÜ⁴ lisa B jaos loetletud instrumente.

12. Investeeringute direktiivi artikli 2 lõigetes 2 ja 3 on sätestatud järgmist:

„2. Skeem pakub investoritele kaitset kooskõlas artikliga 4, kui:

— pädevad asutused on otsustanud, et nende arvates ei suuda investeerimisühing otseselt tema rahalise olukorraga seotud põhjustel täita oma kohustusi, mis tulenevad investorite nõuetest, ega suuda seda ilmselt lähitulevikuski teha,

või

— kohtuorgan on otseselt investeerimisühingu rahalise olukorraga seotud põhjustel teinud otsuse, mille tagajärjel ei või investorid esitada nõudeid investeerimisühingu vastu,

olenevalt sellest, kumb otsus tehti enne. Nõuded, mis tulenevad investeerimisühingu suutmatusest:

— tagasi maksta investoritele võlgnetavat või kuuluvat raha, mida on seoses investeerimistegevusega nende nimel käsutatud,

või

— tagastada investoritele neile kuuluvaid instrumente, mida on seoses investeerimistegevusega nende nimel käsutatud, hallatud või hoitud,

kaetakse kooskõlas kohaldatavate juriidiliste ja lepinguliste tingimustega.

3. Kõik lõike 2 kohased nõuded sellisele krediidasutusele, kelle suhtes kohaldatakse teatavas liikmesriigis nii käesolevat direktiivi kui ka direktiivi 94/19/EÜ, suunab kõnealune liikmesriik oma äranägemise järgi emma-kumma direktiivi alla kuuluvale skeemile. Ühtki nõuet ei hüvitata nende direktiivide alusel rohkem kui üks kord.”

13. Investeeringute direktiivi artikli 4 lõiked 1 ja 2 näevad ette järgmist:

„1. Liikmesriigid tagavad, et skeemide antav tagatis on artikli 2 lõikes 2 nimetatud nõuete osas vähemalt 20 000 eküüd investori kohta.

31. detsembrini 1999 võib iga liikmesriik, kus tagatissumma on käesoleva direktiivi vastuvõtmise ajal väiksem kui 20 000 eküüd, säilitada selle väiksema tagatissumma, tingimusel et see ei ole väiksem kui 15 000 eküüd. See võimalus on ka liikmesriikidel, kelle suhtes kohaldatakse direktiivi 94/19/EÜ artikli 7 lõike 1 teise lõigu üleminekusätteid.

4 — Nõukogu 10. mai 1993. aasta direktiiv väärtpaberiturul pakutavate investeerimisteenuste kohta (EÜT L 141, lk 27; ELT erivaljaanne 06/02, lk 43; edaspidi „direktiiv 93/22”). Direktiivi lisa B jaos loetletud instrumendid on järgmised: „1. a) Vabalt kaubeldavad väärtpaberid. b) Avatud investeerimisfondi osakud. 2. Rahaturuinstrumendid. 3. Ennaktehingute lepingud, kaasa arvatud võrdväärset sularahas makstavat finantsinstrumentid. 4. Tähtpäevaintressiga lepingud (*Forward interest-rate agreement* – FRA). 5. Intressimäära vahetuslepingud, valuutaining väärtpaberite ja võlakohustuste saldo vahetuslepingud. 6. Lisa käesolevas jaos sisalduvate finantsinstrumentide ostu- ja müügioptsioonid, kaasa arvatud võrdväärset sularahas makstavat instrumendid. See liik hõlmab eriti valuuta- ja intressioptsioone.”

2. Liikmesriik võib sätestada, et teatavad investorid ei saa skeemide pakutavat kaitset või neile pakutakse madalamat kaitsetaset. Need erandid on loetletud I lisa⁵.”

3. Direktiiv 86/635/EMÜ⁶

14. Direktiivi 86/635 artikli 20 lõike 1 kohaselt peab kirje „sertifikaadiga tõendatud võlad” hõlmama „nii võlakirjad kui ka võlad, mille eest on välja lastud siirdvõlatähti, eriti hoiukviitungid, *bons de caisse* ja oma aktseptidest ja lihtvekslitest tulenevad kohustused”.

4. Direktiiv 2004/39/EÜ⁷

15. Direktiivi 2004/39 I lisa C jaos on ära toodud nende finantsinstrumentide loend, millele see direktiiv viitab. Punkti 2 kohaselt kuuluvad rahaturuinstrumentid „finantsinstrumentide” mõiste alla.

16. Direktiivi 2004/39 artikli 4 lõike 1 punktis 19 on „rahaturuinstrumentid” määratletud kui „need finantsinstrumentide liigid, millega rahaturul tavaliselt kaubeldakse, nagu riigi võlakirjad, hoiusesertifikaadid ja kommertspaberid, välja arvatud maksevahendid”.

17. Määruse nr 25/2009⁸ I lisa 1. osa 2. jao punkti g kohaselt on „rahaturuinstrumentid” „rahaturul tavaliselt kaubeldavad instrumentid, mis on likviidsed ja mille väärtust saab täpselt mõõta mis tahes ajahetkel”.

B. Siseriiklik õigus

18. Leedu 20. juuni 2002. aasta seaduse nr IX-975 hoiuste ja võlakirjade tagamise kohta (Indéliju ir įsipareigojimų investuotojams draudimo įstatymas, edaspidi „Leedu hoiuste tagamise seadus”) § 2 lõige 3 sätestab, et „„hoiustaja” tähistab füüsilist või juriidilist isikut, kellel on hoius pangas, panga filiaalis või ühistupangas, välja arvatud isikud, kelle hoiused ei ole käesoleva seaduse kohaselt tagatud”.

19. Selle seaduse § 3 lõikes 1 on märgitud, et tagatakse hoiustajate hoiused riigi vääringus (LTL) või välisvaluutas, samas kui sama paragrahvi lõike 4 kohaselt ei ole tagatud muu hulgas kindlustusvõtja enda (käesolevas kohtuasjas pank) poolt emiteeritud võlatunnistused (*hoiusesertifikaadid*).

20. Leedu hoiuste tagamise seaduse § 9 lõike 1 teise lause kohaselt tekib õigus hüvitisele investoril kindlustusjuhtumi toimumise päeval ainult juhul, kui kindlustusvõtja on üle andnud või kasutanud investori väärtpapereid ja (või) vahendeid ilma viimase nõusolekuta.

5 — I lisa on loetletud järgmised erandid: „1. Kutselised ja institutsioonilised investorid [...] 2. Riigiüleised asutused, valitsus- ja keskhaldusasutused. 3. Maakonna-, piirkondlikud, kohalikud ja munitsipaalorganid. 4. Investeeringusühingute nõukogu ja juhatuse liikmed ning isiklikult vastutavad liikmed, vähemalt 5% selliste investeeringusühingute kapitalist omavad isikud, investeeringusühingute raamatupidamisdokumentide seadusjärgse auditeerimise eest vastutavad isikud ja investorid, kes on samasuguses seisundis muudes sellesama kontserni äriühingutes. 5. Punktis 4 nimetatud investorite lähisugulased ja investorite nimel tegutsevad kolmandad isikud. 6. Sellesama kontserni muud äriühingud. 7. Investorid, kes vastutavad teatavate selliste asjaolude eest, mis on seotud investeeringusühinguga ja mis on põhjustanud sellele ühingule rahalisi raskusi või kahjustanud selle rahalist olukorda, või kes on selliseid asjaolusid ära kasutanud. 8. Äriühingud, kellel ei ole oma suuruse tõttu lubatud koostada lühendatud bilansi asutamislepingu artikli 54 lõike 3 punktil g põhineva ja teatavat tüüpi äriühingute raamatupidamise aastaaruandeid käsitleva neljanda nõukogu 25. juuli 1978. aasta direktiivi 78/660/EMÜ artikli 11 alusel”.

6 — Nõukogu 8. detsembri 1986. aasta direktiiv pankade ja muude rahaasutuste raamatupidamise aastaaruannete ja konsolideeritud aruannete kohta (EÜT L 372, lk 1; ELT eriväljaanne 06/01, lk 157; edaspidi „direktiiv 86/635”).

7 — Euroopa Parlamendi ja nõukogu 21. aprilli 2004. aasta direktiiv finantsinstrumentide turgude kohta, millega muudetakse nõukogu direktiive 85/611/EMÜ ja 93/6/EMÜ ning Euroopa Parlamendi ja nõukogu direktiivi 2000/12/EÜ ja tunnistatakse kehtetuks nõukogu direktiiv 93/22/EMÜ (ELT L 145, lk 1; ELT eriväljaanne 06/07, lk 263; edaspidi „direktiiv 2004/39”).

8 — Euroopa Keskpanka 19. detsembri 2008. aasta määrus rahaloomeasutuste sektori bilansi kohta (ELT L 15, lk 14), mida on muudetud Euroopa Keskpanka 25. augusti 2011. aasta määrusega (EL) nr 883/2011 (ELT L 228, lk 13; edaspidi „määrus nr 25/2009”).

II. Vaidluse taust

21. Eelotsusetaotlus esitati liidetud kohtuvaidluste raames, kus kaks eraõiguslikku isikut – Vitoldas Guliavičius ja Virgilijus Vidutis Nemaniūnas – paluvad tühistada nende pangaga (Snoras) sõlmitud hoiusesertifikaadi omandamise lepingud ja võlakirjade märkimise lepingud, väites, et neid ei teavitatud nõuetekohaselt ei kõnealuste finantsinstrumentide omadustest ja tingimustest ega ka Snorase rahalisest olukorrast; Snorase pankrot kuulutati välja natuke aega pärast lepingute sõlmimist.

22. Hoiusesertifikaadi omandamise lepinguga seoses rahuldati Vitoldas Guliavičiuse nõuded teises kohtuastmes; finantsasutuste maksejõuetuse korral hoiuste ja investeeringute tagamisega tegelev riigiettevõtte VI Indėlių ir investicijų draudimas (edaspidi „IID“) vaidlustas selle kohtuotsuse kassatsiooniasemes. Võlakirjade märkimise lepingut puudutavas jäeti Virgilijus Vidutis Nemaniūnase nõue esimeses ja teises kohtuastmes rahuldamata ning ta esitas lõpuks kassatsioonkaebuse.

23. Leedu kõrgeima astme kohus, kelle lahendada on mõlemad kassatsioonkaebused, esitas käesoleva eelotsusetaotluse, täpsustades, et kohtuasju menetlenud esimese ja teise astme kohtud tegid otsuse üksnes Snorase väidetava ebaseadusliku tegevuse osas, mis seondub vaidlusaluste tehingutega kaasneva riski kohta antud teabega. Siiski tuleb kohtuvaidlused lahendada ka nende õigusnormide seisukohast, mis kaitsevad hagejaid kui hoiustajaid või investoreid.

III. Eelotsuse küsimused

24. 17. detsembril 2013 esitatud eelotsuse küsimuste sõnastus on järgmine:

- „1. Kas direktiivi 94/19 artikli 7 lõiget 2 koostoimes I lisa punktiga 12 tuleb käsitada ja tõlgendada nii, et kui liikmesriik jätab kaitseta krediidiasutuse hoiustajad, kes omavad selle krediidiasutuse emiteeritud võlatunnistusi (hoiusesertifikaadid), siis võib seda väljajätmist kohaldada ainult juhul, kui nimetatud hoiusesertifikaatidel esinevad (on) kõik finantsinstrumendi omadused direktiivi 2004/39 tähenduses (võttes arvesse ka muid liidu õigusakte, näiteks Euroopa Keskpanga määrust nr 25/2009), sealhulgas on nendega võimalik järelturul kaubelda?
2. Kui asjassepuutuv liikmesriik otsustab võtta direktiivid 94/19 ja 97/9 siseriiklikku õigusesse üle selliselt, et hoiustajate ja investorite kaitseskeemid kehtestatakse ühe ja sama õigusaktiga (ühe seadusega), siis kas direktiivi 94/19 artikli 7 lõiget 2 koostoimes I lisa punktiga 12 ja direktiivi 97/9 artikli 2 lõiget 2, arvestades direktiivi 97/9 artikli 2 lõiget 3, tuleb käsitada ja tõlgendada nii, et ei saa tekkida olukord, et hoiusesertifikaatide ja võlakirjade omanikud ei ole kaetud ühegi kaitseskeemiga (tagamise skeemiga) eespool viidatud direktiivide tähenduses?
3. Võttes arvesse asjaolu, et siseriiklike õigusnormide kohaselt ei ole ükski direktiividega 94/19 ja 97/9 ette nähtud võimalik kaitseskeem kohaldatav krediidiasutuse emiteeritud hoiusesertifikaatide ja võlakirjade omanike suhtes, siis:
 - a) kas direktiivi 94/19 artikli 3 lõige 1, artikli 7 lõige 1 (muudetud direktiiviga 2009/14) ja artikli 10 lõige 1 koostoimes sama direktiivi artikli 1 lõikega 1, milles on määratletud mõiste „hoius“, on piisavalt selged, täpsed, tingimusteta ja isikutele subjektiivseid õigusi loovad, selleks et isikud saaksid neile siseriiklikus kohtus tugineda, et põhjendada oma hüvitisenõudeid riigi asutatud tagatisfondi vastu, kes vastutab kõnealuse hüvitise maksmise eest?
 - b) kas direktiivi 97/9 artikli 2 lõige 2 ja artikli 4 lõige 1 on piisavalt selged, täpsed, tingimusteta ja isikutele subjektiivseid õigusi loovad, selleks et isikud saaksid neile siseriiklikus kohtus tugineda, et põhjendada oma hüvitisenõudeid riigi asutatud tagatisfondi vastu, kes vastutab kõnealuse hüvitise maksmise eest?

- c) kui vastus eespool esitatud küsimustele (3a ja 3b) on jaatav, siis millise neist kahest võimalikust kaitseskeemist kohaldamise kasuks peab siseriiklik kohus otsustama, et lahendada eraõigusliku isiku ja krediidasutuse vahelist vaidlust, millesse on kaasatud riigi asutatud tagatisfond, kes vastutab hoiustajate ja investorite kaitseskeemide haldamise eest?
4. Kas direktiivi 97/9 artikli 2 lõiget 2 ja artikli 4 lõiget 2 (koostoimes nimetatud direktiivi I lisaga) tuleb käsitada ja tõlgendada nii, et nendega on vastuolus siseriiklikud õigusnormid, mille kohaselt ei ole investeringute tagamise skeem kohaldatav krediidasutuse emiteeritud võlakirju omavate investorite suhtes finantsinstrumentide liigi tõttu (võlakirjad) ja seetõttu, et kindlustusvõtja (krediidasutus) ei ole investorite vahendeid või väärtvabereid üle andnud või kasutanud ilma investori nõusolekuta? Kas direktiivi 97/9 eespool nimetatud sätete tõlgendamise jaoks on investorite kaitse seisukohast tähtis asjaolu, et võlakirjad emiteerinud krediidasutus – emitent – on samal ajal nende finantsinstrumentide kontohaldur (vahendaja) ja et investeeritud vahendid ei ole eraldatud muudest krediidasutuse käsutuses olevatest vahenditest?

25. Eelotsusetaotluse esitanud kohus küsib lõppkokkuvõttes: 1) millise ulatusega on hoiuste direktiivis ette nähtud tagamise suhtes võimalikult tehtav erand; kusjuures see erand (kui seda tõlgendada kitsalt, nagu tema arvates teha tuleb) ei ole tema arvates vaidlusaluste lepingute suhtes kohaldatav; 2) ja 3) kas hoiuste direktiiv ja investeringute direktiiv on Leedu õigusesse nõuetekohaselt üle võetud ja kui see nii ei ole, siis kas eraõiguslikud isikud saavad tugineda nende direktiivide vahetule kohaldamisele; 4) kas on võimalik, et siseriiklikke õigusnorme ei kohaldata teatavat liiki investorite suhtes finantsinstrumendi liigi alusel.

IV. Menetlus Euroopa Kohtus

26. Menetluses esitasid kirjalikke seisukohti Snoras, IID, Leedu Vabariik ja komisjon. 20. novembril 2014 toimunud kohtuistungil osalesid lisaks Virgilijus Vidutis Nemaniūnase ja Vitoldas Guliavičiuse esindajad; Vitoldas Guliavičius esitas suulised seisukohad.

V. Esitatud küsimuste analüüs

A. Esimene eelotsuse küsimus

27. Esimene küsimus, mille Lietuvos Aukščiausiasis Teismas esitab Euroopa Kohtule, käsitleb konkreetselt hoiuste direktiivi ning täpsemalt selle direktiivi artikli 7 lõikega 2 (koostoimes I lisa punktiga 12) liikmesriikidele antud võimalust jätta direktiivis hoiuste puhul ette nähtud kaitse alt välja „hoiusesertifikaadid”, mis põhimõtteliselt peaksid jääma selle direktiivi kohaldamisalasse vastavalt artiklile 1.

28. Konkreetsemalt küsitakse, kas nimetatud võimalus jätta hoiusesertifikaadid välja hõlmab ainuüksi neid hoiusesertifikaate, millel on kõik finantsinstrumendi omadused direktiivi 2004/39 tähenduses; kusjuures nimetatud omaduste hulka kuulub ka võimalus nendega järelturul kaubelda.

1. Poolte argumendid

29. Vitoldas Guliavičius väidab, et käesoleval juhul on tegemist tähtajalise hoiusega, sest sellega ei ole võimalik kapitaliturul kaubelda, mistõttu seda ei saa käsitada investeerimistootena ja seega jätta välja hoiuste direktiivis ette nähtud kaitse alt.

30. Snoras ja IID on seisukohal, et Leedu Vabariik võis kasutada hoiuste direktiivi artikli 7 lõikes 2 ette nähtud võimalust ning jätta seega kaitse alt välja hoiusesertifikaadid. Nad väidavad selles osas, et nimetatud sertifikaatide määratlus Leedu õiguses vastab määruses nr 25/2009 ja direktiivis 2004/39 ettenähtule. Viimati nimetatud direktiivi ei saa mõiste tõlgendamisel arvesse võtta, kuna sellisel juhul rikutaks tagasiulatava jõu puudumise põhimõtet.

31. Leedu Vabariik väidab, et hoiuste direktiivis ette nähtud eesmärkide saavutamiseks (mis on teenuste osutamise vabadus pangandussektoris, finantsüsteemi stabiilsus ja hoiustajate kaitse) otsustas liidu seadusandja minimaalse ühtlustamise kasuks. Direktiiviga ei loodud nende väitel kõiki hoiuseid ja hoiustajaid hõlmavat tagamise skeemi, sest nähti ette võimalus, et liikmesriik võib jätta teatavad hoiused kaitse alt välja. Tema arvates on põhikohtuasjade esemeks olevad hoiusesertifikaadid hõlmatud hoiuste direktiivi I lisa punktis 12 ette nähtud mõistega „[krediidi]asutuse väljalastud võlakirjad” ja seetõttu võis Leedu Vabariik need hoiuste tagamise skeemi alt välja jätta.

32. Viimase asjaoluga seoses väidab Leedu valitsus, et hoiuste direktiiv ei piira mõistet „võlakirjad” nii, et selle alla kuuluvad üksnes finantsinstrumentide (direktiivi 2004/39 tähenduses) omadustega võlakirjad; direktiiv 2004/39 ei viita hoiuste direktiivile ega muuda seda, mistõttu selle vastuvõtmine ei mõjutanud kuidagi hoiuste direktiivi I lisa punktis 12 ette nähtud väljajätmist.

33. Komisjon on omakorda esiteks seisukohal, et selle väljaselgitamiseks, kas hoiusesertifikaatidele saab kohaldada hoiuste direktiivi artiklis 1 ette nähtud mõistet „igasugune kreditsaldo, [...] mida tõendab [krediidiasutuse] väljastatud sertifikaat”, on vaja lähtuda direktiivi 86/635 artikli 20 lõikest 1, mille kohaselt mõiste „võlad, mille eest on välja lastud siirdvõlatäht”, hõlmab ka hoiusesertifikaate. Teiseks väidab komisjon, et kui on tuvastatud, et hoiusesertifikaadid võivad kuuluda hoiuste direktiivi artiklis 1 ette nähtud mõiste „hoius” alla, ei tulene selle direktiivi artikli 7 lõikes 2 ette nähtud väljajätmise kitsalt tõlgendamise vajadusest tema arvates, et välja saab jätta üksnes sellised võlakirjad, millel on finantsinstrumendi omadused direktiivi 2004/39 tähenduses.

2. Hinnang

34. Vastuse sellele esimesele küsimusele peab leidma hoiuste direktiivi sätete integreeritud tõlgenduse abil. Ühelt poolt tuleb arvesse võtta artiklit 1, mille kohaselt on hoius „igasugune kreditsaldo, mis tekib kontole jäänud vahenditest või tavalisest pangandustegevusest tulenevates ajutistes olukordades ja mille krediidiasutus peab kohaldatavate juriidiliste ja lepinguliste tingimuste kohaselt tagasi maksuma, ning *igasugune krediidiasutuse võlg, mida tõendab tema väljastatud sertifikaat*”⁹. Teiseks tuleb arvestada artikli 7 lõiget 2 koostoimes direktiivi I lisa punktiga 12, mille kohaselt liikmesriigid võivad jätta kaitseta teatavad hoiused, täpsemalt „sellesama asutuse väljalastud võlakirjad ning oma aktseptidest ja lihtvekslitest tulenevad kohustused”, või pakkuda neile väiksemat kaitset.

35. Kui pidada rangelt kinni hoiuste direktiivi artikli 1 sõnastusest, on selge, et seadusandja hõlmas kategooriaga „hoiused” kaks erinevat mõistet/allüksust. Esiteks ja direktiivi sõnastust kasutades käib selle alla „igasugune kreditsaldo, mis tekib kontole jäänud vahenditest või tavalisest pangandustegevusest tulenevates ajutistes olukordades ja mille krediidiasutus peab kohaldatavate juriidiliste ja lepinguliste tingimuste kohaselt tagasi maksuma”. Teiseks käib selle alla ka eelmisest erinev mõiste: „igasugune krediidiasutuse võlg, mida tõendab tema väljastatud sertifikaat”.

9 — Kohtujuristi kursiiv.

36. Mõlemal juhul on tegemist võlaga, mille krediidasutus peab tagasi maksma kas esimeses olukorras selle konto omanikule, kus hoiti vahendid, millest on tekkinud krediitsaldo, või selle konto omanikule, millele on tavalisest pangandustegevusest tulenevates ajutistes olukordades tekkinud krediitsaldo; või teises olukorras hoiusesertifikaadi omanikule. Kõnealused võlad on selles osas samasugused, kuid erinevad üksteisest siiski seoses asjaoluga, et üksnes hoiusesertifikaatide näol on tegemist üleantava võlaga, millega saab vajaduse korral kaubelda.

37. Nimelt viitab hoiuste direktiivi artikkel 1 esimesel juhul võlale, mille peab tagasi maksma seadusjärgsete ja lepinguliste tingimuste kohaselt, mis on kohaldatavad kas kontode suhtes, kus vahendeid hoitakse, või tavalise pangandustegevuse suhtes, millest selline võlg ajutistes olukordades tekib. Minu arvates on selge, et see tagasimaksmise kohustus välistab võimaluse, et võlg antakse üle või sellega kaubeldakse, sest tegemist on kitsas mõttes krediidasutusele usaldatud hoiusega.¹⁰

38. Teisel juhul aga viitab direktiivi artikkel 1 sõnaselgelt võlale, mida tõendab hoiusesertifikaat, st instrument, millele on omane üleantavus.¹¹ See tuleneb direktiivist 86/635, mille artikli 20 lõikes 1 on ette nähtud, et kirje „sertifikaadiga tõendatud võlad” peab hõlmama „nii võlakirjad kui ka võlad, mille eest on välja lastud *siirdvõlatähti, eriti hoiukviitungid*¹² [...]”. Samamoodi määratleb direktiivi 2004/39 artikli 4 lõike 1 punkt 19 „rahaturuinstrumentid” kui „need finantsinstrumentide liigid, millega rahaturul tavaliselt *kaubeldakse*, nagu riigi võlakirjad, *hoiusesertifikaadid*¹³ ja kommertspaberid, välja arvatud maksevahendid”.

39. Seetõttu on selge, et liidu õiguse ja eeskätt hoiuste direktiivi seisukohast kuuluvad hoiusesertifikaadid üldkategoriasse „hoiused” selle direktiivi tähenduses ning neid iseloomustab just nimelt nende üleantavus.

40. Küsimus seisneb seega selles, kas sellise omadusega arvestades kuuluvad hoiusesertifikaadid nende hoiuste alla, mille liikmesriigid võivad direktiivi artikli 7 lõike 2 kohaselt jätta direktiivis ette nähtud kaitseta või millele nad võivad pakkuda väiksemat kaitset.

41. Hoiuste direktiivi artikli 7 lõike 2 kohaselt võivad liikmesriigid sätestada, et „teatavad hoiustajad või hoiused jäetakse kaitseta või et neile pakutakse väiksemat kaitset”. See võimalus ei ole aga üldine, nagu nähtub sõna „teatavad” kasutamisest, vaid piirdub nende hoiustajate ja hoiustega, mis on loetletud direktiivi enda I lisas.

42. Olles analüüsinud I lisas nimetatud hoiustajaid ja hoiuseid, tuleb märkida, et viimastest on praktiliselt kõik hõlmatud mõistega „hoius” ning et suurem osa hoiustajaid on avalik-õiguslikud. Sellega on hõlmatud kindlustusseltside hoiused (punkt 2), riigi ja ametiasutuste hoiused (punktid 3 ja 4), ühisinvesteeringuettevõtjate hoiused (punkt 5), pensionifondide hoiused (punkt 6), krediidasutuse juhtimise või auditeerimise eest mingil määral vastutavate isikute hoiused (punktid 7, 8 ja 9) ja hoiused kolmandate riikide vääringutes (punkt 13). Neil juhtudel on alati tegemist hoiustega, mille eripära seisneb nende vastava omaniku laadis. Ja just nimelt see laad õigustab võimalust jätta

10 — Tegemist on tüüpilise „üleõhoiusega”, mille kõige lihtsam vorm on „hoius arveldusarvel”. Vt näiteks Cortés, L. J. „Contratos bancarios (II)”, teoses Uría, R. ja Menéndez, A. *Curso de Derecho Mercantil*, vol. II, Civitas, Madrid, 2001, lk 540. Vt samuti Thessinga, K. D. „Das Einlagengeschäft”, teoses Boujong, K., Ebenroth, C. T ja Joost, D. *Handelsgesetzbuch Kommentar*, Bd. 2, C.H. Beck/Franz Vahlen, München, 2001, lk 1918 jj.

11 — Vt selle kohta Cremades Bañón, F. *Certificados de depósito en las imposiciones a plazo*, Murcia, 1979, lk 102. Tegemist on samuti tüüpiliselt „tähtajaliste” hoiustega, mille likviidsus tagatakse hoiustatud kapitali tagasisaamise õigust hõlmava sertifikaadi väljastamisega. Vt Cortés, L. J. *ob. cit.*, lk 541, kes määratleb hoiusesertifikaadid järgmiselt: „títulos valores, a la orden, transmisibles por endoso de modo que el titular puede enajenarlos recuperando los fondos invertidos o depositados a plazo sin que se cancele o ponga fin al contrato con la entidad de crédito”. Vt ka Recalde, A. „Certificado de depósito”, *Enciclopedia Jurídica Básica*, vol. I, Civitas, Madrid, 1995, lk 1016.

12 — Kohtujuristi kursiiv.

13 — Kohtujuristi kursiiv.

need hoiused välja hoiuste direktiiviga ette nähtud kaitset. Olgu siis seetõttu, et kuivõrd tegemist on avalik-õiguslike hoiustajatega, ei ole vajalik direktiivis eraõiguslikele isikutele ette nähtud kaitset, või siis seetõttu, et tegemist on hoiustajatega, kellel on teatav vastutus olukorra eest, mis muutis asjaomase kaitse vajalikuks.

43. Ainsad I lisa nimetatud juhud, millel ei ole mingit seost hoiuse omanikuga, on esiteks punktis 10 ette nähtud olukord („Hoiused, mis ei ole ühegi isiku nimel”), mille mainimisest võib *a contrario* järeldada, et „nimelisi hoiuseid” ei saa välja jätta, ja teiseks – ning see on siinkohal oluline – punktis 12 ette nähtud olukord „sellesama asutuse väljalastud võlakirjad ning oma aktseptidest ja lihtvekslitest tulenevad kohustused”. See tähendab, et tüüpiliselt on nendeks hoiusesertifikaadid.

44. Seetõttu ei ole minu arvates kahtlust, et Leedu Vabariigil oli hoiuste direktiivi alusel õigus jätta hoiusesertifikaadid kaitseta või pakkuda neile väiksemat kaitset, kusjuures hoiusesertifikaadina tuleb mõista üleantavaid finantsinstrumente, sest nagu eespool juba öeldud, on üleantavus liidu õiguses selliste instrumentide olemuslik omadus.

45. Seega ei jätnud Leedu seadusandja välja hoiusesertifikaate üldiselt, vaid välistas kooskõlas hoiuste direktiiviga üksnes kindlustatud krediidasutuse enda emiteeritud hoiusesertifikaadid. Kuivõrd hoiuste direktiiv lubab välja jätta sellised hoiusesertifikaadid, ei ole Leedu seadusandjale midagi ette heita.

46. Olen siiski seisukohal, et välja saab jätta üksnes hoiusesertifikaadid liidu õiguse tähenduses, st üleantavad sertifikaadid; kui see omadus puudub ja tegemist on näiteks nimeliste sertifikaatidega, ei oma mingit tähtsust asjaolu, et sertifikaadi on emiteerinud kindlustatud asutus.¹⁴ Teisisõnu, kui vaidlusalused finantsinstrumentid ei oleks üleantavad ega kujutaks seega oma nimetusele vaatamata hoiusesertifikaate kui selliseid, ei oleks võimalik neid hoiuste direktiivi kohaselt välja jätta.

47. Igal juhul on siseriikliku kohtu ülesanne välja selgitada, kas põhikohtuasjades vaidluse all olevad instrumendid kujutavad endast hoiusesertifikaate, mis hoiuste direktiivi kohaselt ning vastavalt nende üleantavusele või üleantamatusele kuuluvad selle direktiiviga ette nähtud kaitse alla või mitte.

48. Esitatud kaalutlustest tulenevalt teen ettepaneku vastata esimesele küsimusele, et hoiuste direktiivi artikli 7 lõiget 2 koostoimes I lisa punktiga 12 tuleb tõlgendada nii, et liikmesriigid võivad jätta tagamise skeemi kohaldamisalast välja krediidasutuse hoiustajad, kellel on selle krediidasutuse emiteeritud hoiusesertifikaat, tingimusel et tegemist on üleantava instrumendiga; viimase asjaolu peab välja selgitama siseriiklik kohus. Kui see nii ei ole, tuleb asuda seisukohale, et sellised hoiused ei jää direktiivis ette nähtud tagamise skeemi alt välja.

B. Neljas ja teine eelotsuse küsimus

49. Minu arvates tuleb Lietuvos Aukščiausiasis Teismase esitatud teisele ja neljandale eelotsuse küsimusele vastata koos.

50. Neljanda küsimusega käsitletakse eelmisest erinevat direktiivi, nimelt investeringute direktiivi, ja seda täiesti sõltumatult sellest, et siseriiklik seadusandja võttis nii selle direktiivi kui ka hoiuste direktiivi üle sama õigusaktiga.

14 — Üleantavus sobib minu arvates kõige paremini kokku hoiuste direktiivis võimaldatud erandite eesmärgiga, ning – nagu allpool näha – on kõige sobivam selle direktiivi liigendamiseks investeringute direktiivi eesmärgiga. Minu arvates on selles osas olulise tähtsusega, et näiteks Saksa õiguses on hoiuste direktiivi kohase kaitse alt välja jäetud esitajasertifikaadid (16. juuli 1998. aasta Einlagensicherungs- und Anlegerentschädigungsgesetz'i (*Bundesgesetzblatt*, edaspidi „*BGBL.*”, I, lk 1842), mida on muudetud 15. juuli 2014. aasta seadusega (BGBL. I, lk 934), § 1 lõige 2. Samamoodi tagab Hispaania seadusandja hoiustena nimelised hoiusesertifikaadid, jättes kaitse alt välja esitajasertifikaadid (20. detsembri 1996. aasta Real Decreto 2606/1996 por el que se establece el régimen jurídico del fondo de garantía de depósitos de entidades de crédito (*Boletín Oficial del Estado* nr 307, 21.12.1996) artikli 4 lõike 4 punkt c).

51. Konkreetselt soovitakse neljanda küsimusega teada saada, kas Leedu seadusandja võttis investeeringute direktiivi nõuetekohaselt üle, arvestades sellega, et ta jättis selles ette nähtud tagamise skeemi alt välja teatavad investeeringud, näiteks selle, mis tehakse võlakirja abil, konkreetselt hoiusesertifikaadiga, mis ei ole üleantav ja millega ei saa kaubelda.

52. Eelotsusetaotluse esitanud kohus soovib konkreetselt teada saada, kas investeeringute direktiivi artikli 2 lõiget 2 ja artikli 4 lõiget 2 koostoimes selle direktiivi I lisaga tuleb tõlgendada nii, et sellega on vastuolus siseriiklikud õigusnormid, mis jätavad tagamise skeemi alt välja investorid, kellel on põhikohtumenetlustes vaidluse all olevat juhtu iseloomustavatel asjaoludel emiteeritud võlakirjad.

53. Nagu näeme, on vastus sellele küsimusele tihedalt seotud eelotsusetaotluse esitanud kohtu teise küsimusega, mille abil soovitakse teada saada, kas olukorras, kus nii direktiiv 94/19 kui ka direktiiv 97/9 võeti üle sama siseriikliku õigusaktiga, tuleb direktiivi 94/19 artikli 7 lõiget 2 (koostoimes I lisa punktiga 12) ja direktiivi 97/9 artikli 2 lõiget 2 (arvestades sama direktiivi artikli 2 lõikega 3) tõlgendada nii, et ei tohi tekkida selline olukord, kus hoiusesertifikaatide ja võlakirjade omanikud ei kuulu kummaski direktiivis ette nähtud tagamise skeemi alla.

1. Poolte argumentid neljanda küsimuse kohta

54. Snoras ja IID on seisukohal, et investeeringute direktiivis ette nähtud kaitse ei ole seotud mitte finantsinstrumendi liigi, vaid isikuga, kes seda hoiab (vahendaja), ega kata emitendi maksejõuetuse riski. Lisaks sellele ei saa nende arvates sellisel juhul nagu käesolev olukord, kus investori vahendid anti emitendile üle vastutasuna omandatud finantsinstrumentide eest, investori makstud summasid käsitada investeeritavate vahenditena, mis kuuluvad investeeringute direktiivi artiklis 2 ette nähtud tagamise skeemi alla. Käesoleval juhul anti vahendid vabatahtlikult üle Snorasele lepingute alusel, mis sõlmiti Vitoldas Guliavičiuse ja Virgilijus Vidutis Nemaniūnasega kusuures lepingud nägid ette, et pank võis oma klientide vahendeid kasutada. Neil asjaoludel ei ole asjaolul, et Snoras oli omal ajal emitent ja väärtpaberite vahendaja, investeeringute direktiivi tõlgendamise seisukohast mingisugust tähtsust.

55. Leedu valitsus väidab, et kõrgeim kohus eksib väites, et investeeringute tagamise skeem ei ole kohaldatav finantsinstrumendi liigi alusel. Ta on seisukohal, et see ei olnud kohaldatav seetõttu, et pankrotis asutus ei kasutanud ega andnud üle väärtpabereid või vahendeid ilma Vitoldas Guliavičiuse ja Virgilijus Vidutis Nemaniūnase nõusolekuta. Teiselt poolt leiab Leedu Vabariik, et tähtsust ei oma asjaolu, et Snoras oli ühteaegu nii vaidlusaluste võlakirjade emitent kui ka vahendaja, kuivõrd investorite poolt üle antud summad on vastutasu väärtpaberite eest ning investorid saavad nõuda nende tagasimaksmist ainuüksi vastavates lepingutes kokku lepitud tingimustel. Lõppkokkuvõttes ei luba tema arvates miski asuda seisukohale, et investorite vahendeid omastati või kasutati nende nõusolekuta.

56. Komisjon väidab, et investeeringute direktiivi artikli 2 lõige 2 ja artikli 4 lõige 2 tagavad kõne all olevate hoiusesertifikaatide ja võlakirjade hüvitamise, kui on täidetud kaks tingimust. Esiteks peab tegemist olema finantsinstrumentidega direktiivi 2004/39 tähenduses, st nendega peab olema võimalik rahaturul kaubelda. Teiseks peab krediidasutus olema jätnud investoritele tagastamata neile kuuluvad võlakirjad või jätnud tagasi maksmata vahendid, mis ollakse neile võlgu või mis neile kuuluvad ning mida ta nende nimel seoses hoiusesertifikaatidega hoiab. Komisjon leiab, et eelotsusetaotluse esitanud kohtu ülesanne on kontrollida, kas põhikohtuasjades on need kaks tingimust täidetud. Komisjon märgib siiski, et esimese tingimuse seisukohast ei võimalda ainuüksi asjaolu, et võlakirju ei anta omanikule või vahendajale üle ega registreerita keskdepositooriumis, välistada võimalust, et nende võlakirjadega on võimalik kaubelda.

2. Poolte argumentid teise küsimuse kohta

57. Vitoldas Guliavičius on seisukohal, et need kaks direktiivi peavad olema liigendatud nii, et alati kohaldub neist ühes ette nähtud kaitse, nii et teatavate finantsinstrumentide väljajätmine ei saa kaasa tuua investeeringute kaitseta jäämist.

58. Nii Leedu Vabariik kui ka Snoras ja IID on üksmeelel, et hoiuste direktiivi ja investeeringute direktiivi eesmärgid on erinevad: esimesega taotletakse hoiustajate usalduse säilitamist krediidasutuste vastu ning finantsüsteemi stabiilsust, teisega investorite kaitset investeerimisühingu poolse pettuse, kutsealase hooletuse ja halva halduse eest, ilma et oleks hõlmatud kaitse investeeringu kui sellisega kaasneva riski eest. Nende menetlusosaliste arvates toimub hüvitamine üksnes krediidasutuse või investeerimisühingu maksejõuetuse korral ning tingimusel, et on täidetud Leedu ja liidu õiguses ette nähtud tingimused. Investeeringute direktiiviga seoses kuulub kohaldamisele Leedu hoiuste tagamise seaduse § 9 lõikes 1 ette nähtud tingimus.

59. Need menetlusosalised on samuti üksmeelel, et mõlemad direktiivid lubavad liikmesriikidel jätta tagamise skeemi alt välja teatavad hoiuste ja investeeringute liigid. Nad on siiski seisukohal, et investeeringute direktiiv ei näe ette, et hoiuste direktiiviga tagatud kaitse alt välja jäetud liigid peavad tingimata olema kaitstud investeeringute direktiivi alusel ja vastupidi. Ja seda seepärast, et vaatamata nende kahe direktiivi seotusele, ei tähenda ainuüksi asjaolu, et nad mõlemad võeti üle sama siseriikliku õigusaktiga, et kõik hoiustajad või investorid võivad igal juhul nõuda hüvitist krediidasutuse või investeerimisühingu maksejõuetuse korral.

60. Komisjon leiab, et ehkki need kaks direktiivi on oma kohaldamisala, kohaldamise tingimuste ja pakutava kaitse taseme poolest erinevad, on siiski võimalik, et skeemid mõnikord kattuvad; selliseks juhuks on ette nähtud eeskirjad, mis võimaldavad vältida kahekordset hüvitamist; sellised eeskirjad on investeeringute direktiivi põhjendus 9 ja artikli 2 lõige 3.

61. Komisjon rõhutab asjaolu, et kahel direktiivil on ühine eesmärk: väikeinvestorite minimaalse kaitse tagamine, arvestades nende kaitsetust finantsasutuste ees. Siiski tuleb teatavate võlakirjade väljajätmist hoiuste direktiivi artikli 7 lõike 2 ja I lisa punkti 12 alusel tõlgendada sõltumatult asjaolust, kas sellised võlakirjad kuuluvad investeeringute direktiivis ette nähtud tagamise skeemi alla või mitte. Sellest nähtub, et ei saa välistada võimalust, et eraõiguslikul isikul ei ole võimalik tugineda ühegi direktiivi kohasele kaitsele.

3. Hinnang

62. Investeeringute direktiiv tagab kaitse sellega hõlmatud investeeringule, kui on täidetud direktiivi artikli 2 lõikes 2 ette nähtud tingimused, mis on seotud asjaoluga, et investeerimisühing ei suuda tema rahalise olukorraga seotud põhjustel täita oma kohustusi investorite ees. Sellisel juhul näeb investeeringute direktiiv ette, et peab olema tagatud a) investoritele võlgnetavate või kuuluvate vahendite tagasimaksmine, mida investeerimisühing seoses investeerimistegevusega nende nimel käsutab, või b) investoritele neile kuuluvate kõigi instrumentide tagastamine, mida investeerimisühing seoses investeerimistegevusega nende nimel käsutab, haldab või hoiab. Ja kõike seda tuleb teha „kooskõlas kohaldatavate juriidiliste ja lepinguliste tingimustega”.

63. Investeeringute direktiivi kohaldamisel tuleb vastavalt selle artikli 1 lõikele 3 mõista „instrumentidena” direktiivi 93/22 lisa B jaos loetletud instrumente, st muu hulgas rahaturuinstrumente, mille hulka kuuluvad – nagu nägime käesoleva ettepaneku punktis 38 – direktiivi 2004/39 artikli 4 lõike 1 punkti 19 alusel ka hoiusesertifikaadid.

64. Investeeringute direktiiv lubab liikmesriikidel teatavad instrumendid tagamise skeemi alt välja jätta. Konkreetselt on liidu seadusandja näinud I lisas ette loendi võimalikest väljajätavatest instrumentidest; kõik väljajätmised põhinevad investori isiklikul või institutsioonilisel tingimusel, nii et välja võib jätta näiteks kutselised või avalik-õiguslikud investorid, investeerimisühingut ennast juhtivad ja selle eest vastutavad isikud või nende lähisugulased.

65. Leedu õigusnormide kohaselt, mis teatavasti sisalduvad ühesainsas õigusaktis, millega võetakse üle hoiuste direktiiv ja investeeringute direktiiv, on tagamise skeemi alt välja jäetud krediidasutuse enda emiteeritud hoiusesertifikaadid. Just nimelt Leedu õiguses toimunud mõlema direktiivi „sulandumise” tõttu ei ole võimalik kindlaks teha, kas sellised sertifikaadid on välja jäetud kui hoiused või kui investeeringud, st millist nendes direktiivides ette nähtud väljajätmise võimalust on Leedu seadusandja kasutanud. Nii Leedu valitsus kui ka Snoras ja IID väidavad, et tagamise skeemi alt väljajätmine ei ole käesolevates kohtuasjades tingitud sellest, et Snoras on vaidlusaluste võlakirjade emitent. Määrava tähtsusega oli nende arvates see, et Snoras ei kasutanud ega andnud neid võlakirju üle ilma Vitoldas Guliavičiuse ja Virgilijus Vidutis Nemaniünase nõusolekuta.

66. Minu arvates on ilmselge, et investeeringute direktiiviga ei soovitud katta mis tahes investeerimistegevusega seotud riski, vaid üksnes teatud riske, mis on seotud investeerimisühingute maksejõuetusega. Sellegipoolest, kui võlakirjade emitent ja vahendaja on üks ja sama krediidasutus, nagu juhtus põhikohtuasjades, on raske eristada krediidasutuse rahalise olukorraga seotud riski investeeringuga seotud riskist.

67. Tegelikult möönab investeeringute direktiiv olukorda, kus võib ette tulla võlgu, mille puhul seetõttu, et need on investeerimisühingutel, kes on samaaegselt krediidasutused, ei ole lihtne välja selgitada, kas need kujutavad endast hoiuste direktiiviga kaitstud hoiust või on tegemist hoopis vahenditega, mida need ühingud käsutavad investeeringute direktiiviga kaitstava investeerimistegevuse raames. Sel põhjusel tuleb investeeringute direktiivi põhjenduse 9 kohaselt sellistel juhtudel „liikmesriikidel [...] lubada otsustada, kumba direktiivi selliste nõuete suhtes kohaldada”.

68. Olen seisukohal, et sel moel liikmesriikidele antud võimalus on tingitud asjaolust, et olenemata sellest, kui raske võib olla sellistel juhtudel välja selgitada, kas tegemist on hoiuste või investeeringutega, oli liidu seadusandja tahe, et lõppkokkuvõttes kohaldataks vähemalt ühte kahes asjaomasel direktiivis ette nähtud tagamise skeemidest; see eeldab, et siseriiklikud õigusnormid ja siseriiklikud kohtud peavad tegema võimalikuks eelneva ülesande, mis seisneb igal konkreetsel juhtumil kõne all oleva finantsinstrumendi määratlemises kas hoiuse või investeeringuna.

69. Nii tuleneb see minu arvates investeeringute direktiivi põhjendusest 9, mis näeb ette, et arvestades asjaoluga, et „investeerimisühingu mõiste hõlmab krediidasutusi, kellel on lubatud osutada investeerimistegevust, peab iga selline krediidasutus [...] samuti kuuluma investeeringute tagamise skeemi, et hõlmata tema investeerimistegevust, ilma et sellistelt krediidasutustelt [oleks] siiski vaja nõuda kuulumist kahte erinevasse skeemi, kui üks skeem vastab nii käesoleva direktiivi kui ka [direktiivi 94/19/EÜ] nõuetele [...]”.

70. Eelnevaga kooskõlas näeb investeeringute direktiivi artikli 2 lõige 3 ette, et „[k]õik lõike 2 kohased nõuded sellisele krediidasutusele, kelle suhtes kohaldatakse teatavas liikmesriigis nii käesolevat direktiivi kui ka direktiivi 94/19/EÜ, suunab kõnealune liikmesriik oma äranägemise järgi emma-kumma direktiivi alla kuuluvale skeemile”. Sellele vaatamata näeb sama säte ette, et „[ü]htki nõuet ei hüvitata nende direktiivide alusel rohkem kui üks kord”.

71. Leedu õiguskorda võeti need kaks direktiivi üle üheainsa õigusaktiga, mis näeb ette üheainsa tagamise skeemi. Minu arvates ei saa üheainsa tagamise skeemi kehtestamises seisnevat normatiivset lahendust üldiselt vaidlustada, sest põhjenduses, mida ma asja tsiteerisin, on sõnaselgelt viidatud „ühe skeemi” võimalusele. Seda küll ainult eeldusel, et selline skeem „vastab nii [hoiuste direktiivi kui ka investeeringute direktiivi] nõuetele”, nagu nõuab see sama põhjendus.

72. Seetõttu ei saa asjaolu, et Leedu õigusnormide alusel jääb krediidasutuse emiteeritud hoiusesertifikaat välja hoiuste tagamise skeemi alt, mingil moel tuua kaasa tagajärge, et see jääb välja skeemi alt, mis võiks olla kohaldatav selle kui investeeringu suhtes. Hoopis vastupidi – Leedu seadusandja kehtestatud tagamise skeem *peab vastama nii hoiuste direktiivi kui ka investeeringute direktiivi nõuetele*, sest nagu eespool nägime, nõuab investeeringute direktiiv, et krediidasutused, kellel on lubatud osutada investeerimisteenuseid, peavad kuuluma investeeringute tagamise skeemi, et hõlmata nende investeerimistegevust.

73. Väljajätmine oleks võimalik ainult juhul, kui investeeringute direktiiv oleks sellise väljajätmise ette näinud. Kuid investeeringute direktiiv viitab selles ette nähtud skeemide alla kuuluvate juhtude määratlemisel ainuüksi asjaolule, et investeerimisühing ei suuda „otseselt tema rahalise olukorraga seotud põhjustel” oma kohustusi täita (investeeringute direktiivi artikli 2 lõige 2), viitamata asjaolule, mille on tingimuseks seadnud Leedu seadusandja, st vahendite ilma nõusolekuta kasutamine.

74. Seetõttu teen teise vaheettepaneku vastata neljandale küsimusele nii, et investeeringute direktiivi artikli 2 lõiget 2 ja artikli 4 lõiget 2 (koostoimes selle direktiivi I lisaga) tuleb tõlgendada nii, et nendega on vastuolus siseriiklikud õigusnormid, mis jätavad direktiivis ette nähtud tagamise skeemi alt välja krediidasutuse emiteeritud hoiusesertifikaadid, kui krediidasutus ei ole investorite vahendeid või väärtpapereid üle andnud ega kasutanud ilma investorite nõusolekuta.

C. Kolmas eelotsuse küsimus

75. Viimaseks, lähtudes järjekorrast, mis tundub mulle Lietuvos Aukščiausiasis Teismase esitatud küsimuste analüüsimisel loogiline, jõuan tema kolmanda küsimuse juurde, millega soovitakse teada saada, kas juhul, kui siseriiklikud õigusnormid on välistanud direktiivides 94/19 ja 97/9 ette nähtud skeemide kohaldamise, saavad eraõiguslikud isikud siseriiklikus kohtus tugineda nende kahe direktiivi teatavatele sätetele.

76. Märgin küll juba etteruttavalt, et kui vaidlusaluste instrumentide väljajätmine hoiuste direktiivis ette nähtud skeemide kohaldamisalast on selle direktiiviga kooskõlas, tekib vahetu õigusmõju küsimus üksnes seoses investeeringute direktiiviga, kui siseriiklik seadusandja on instrumendid selle alusel kohaldatavate skeemide alt alusetult välja jätnud.

1. Poolte argumendid

77. Snoras ja IID on üksmeelel Leedu valitsusega, kes väidab, et direktiivid, millele eelotsusetaotluse esitanud kohus viitab, ei ole kohaldatavad ei Snorase kui eraõigusliku isiku ega IID kui põhikohtuasjades kolmanda isikuna osaleva riigiettevõtte suhtes. Nad väidavad lõpetuseks, et kui peaks otsustatama, et mõlemaid direktiive on võimalik vahetult kohaldada, siis tuleb esmajärjekorras kohaldada investeeringute direktiivi.

78. Leedu valitsus vaidlustab eelotsusetaotluse esitanud kohtu väite, et siseriiklike õigusnormide kohaselt ei ole krediidasutuse emiteeritud hoiusesertifikaatide ja võlakirjade omanike suhtes võimalik kohaldada ühtegi hoiuste direktiivis või investeeringute direktiivis ette nähtud tagamise skeemidest. Tema arvates on küll selge, et hoiuste direktiiv ei ole selle artikli 7 lõikes 2 ette nähtud väljajätmise tõttu kohaldatav, kuid et kohaldatav on investeeringute direktiivi kohane skeem. Hüvitamata jätmine on käesolevates kohtuasjades tema väitel tingitud sellest, et ei ole täidetud Leedu hoiuste tagamise seaduse §-s 9 ette nähtud tingimus.

79. Vahetu õigusmõju kohta väidab Leedu Vabariik, et küsimus on alusetu, sest hoiuste direktiiv ja investeeringute direktiiv on nõuetekohaselt üle võetud ning et igal juhul ei ole kummagi direktiivi puhul täidetud sellise mõju olemasoluks vajalikud tingimused.

80. Komisjon omakorda leiab, et on täiesti asjakohatu küsimus selle kohta, kas hoiuste direktiiv on selge, täpne ja tingimusteta, sest käesoleval juhul on hoiuste direktiivi artikli 7 lõike 2 alusel hoiusesertifikaadid õiguspäraselt välja jäetud selle direktiivi kohase tagamise skeemi alt. Investeeringute direktiivi suhtes märgib komisjon, et oleks kohane, kui eelotsusetaotluse esitanud kohus kohaldaks asjakohaseid siseriiklikke sätteid moel, mis oleks kooskõlas selle direktiivi artikli 2 lõike 2 ja artikli 4 lõike 2 tõlgendusega, mida tema arvates tuleb kasutada, et vastata eelotsusetaotluse esitanud kohtu neljandale küsimusele.

2. Hinnang

81. Kolmandat küsimust esitades lähtub eelotsusetaotluse esitanud kohus eeldusest, et „siseriiklike õigusnormide kohaselt ei ole ükski [hoiuste direktiiviga ja investeeringute direktiiviga] ette nähtud võimalik kaitseskeem kohaldatav krediitiasutuse emiteeritud hoiusesertifikaatide ja võlakirjade omanike suhtes”. Sellel alusel soovib ta teada saada, kas hoiuste direktiivi või investeeringute direktiivi on võimalik vahetult kohaldada.

82. Nagu juba etteruttavalt märkisin, tekib vajadus kohaldada vahetult investeeringute direktiivi juhul, kui vaidlusalused instrumendid on õiguspäraselt välja jäetud hoiuste direktiivis ette nähtud tagamise skeemi alt ning nende kui investeeringute eest ei maksta hüvitist, sest ei ole täidetud selleks Leedu õigusnormides ette nähtud tingimus, et vahendeid on kasutatud ilma nõusolekuta.

83. Kui see lõppkokkuvõttes nii oleks, olen seisukohal, et asjaolu, et IID (finantsasutuste maksejõuetuse korral hoiuste ja investeeringute tagamisega tegelev riigiettevõtte) on avalik-õiguslik, õigustab põhimõtteliselt investeeringute direktiivi vahetut kohaldamist, kui põhikohtuasjade pooled ei ole ainuüksi eraõiguslikud.¹⁵ Sellegipoolest ei ole see teadaolevalt iseenesest piisav nimetatud tagajärje olemasoluks, sest eelnevalt on vaja, et säte, mille vahetut kohaldamist taotletakse, oleks piisavalt selge, täpne ja tingimusteta.

84. Nimelt võivad eraõiguslikud isikud Euroopa Kohtu väljakujunenud kohtupraktika kohaselt siseriiklikus kohtus tugineda riigi vastu direktiivi sellistele sätetele juhul, kui see direktiiv on ülevõtmata jäetud või mittenõuetekohaselt üle võetud ja selle sätted on tingimusteta ja piisavalt täpsed.¹⁶

85. Käesoleval juhul olen seisukohal, et ka see tingimus on täidetud, sest – kuivõrd on selge, et investeeringute direktiiv ise ei kehtesta investeeringute tagamise skeemi – Leedu seadusandja nägi sellise skeemi ette täies ulatuses ja detailselt, mistõttu ainus asjaolu, mis võib takistada vaidlusaluste instrumentide suhtes sellise skeemi kohaldamist (juhul kui neid on võimalik käsitada investeeringutega, nagu ma juba eespool märkisin – selle peab välja selgitama eelotsusetaotluse esitanud kohus), on Leedu seadusandja kehtestatud tingimus (ilma nõusolekuta kasutamine), mis ei ole minu arvates kooskõlas investeeringute direktiiviga.

86. Selles mõttes on investeeringute direktiivi skeemi alla kuuluvate juhtude määratlemisega seoses ette nähtu iseenesest piisavalt selge, täpne ja tingimusteta, et sellele oleks võimalik otse tugineda siseriiklike õigusnormide vastu.

15 — Kui kasutada 15. jaanuari 2014. aasta otsuse kohtuasjas C-176/12: Association de médiation sociale (EU:C:2014:2) punkti 36 sõnastust: „iseegi direktiivi selget, täpset ja tingimusteta sätet, mille eesmärk on anda isikutele õigusi või panna neile kohustusi, [ei saa] sellisena kohaldada menetluses, mille pooled on üksnes eraõiguslikud isikud”. Vt ka 19. jaanuari 2010. aasta otsus Küçükdeveci (C-555/07, EU:C:2010:21), punkt 46.

16 — Klassikaline doktriin alates 4. detsembri 1974. aasta otsusest Van Duyn, 41/74 (EU:C:1974:133). Lisaks sellele on Euroopa Kohus selles osas lähtunud mõiste „riik” ulatuslikult määratlusest; vt selle kohta 26. veebruari 1986. aasta otsus Marshall, C-152/84 (EU:C:1986:84).

87. Seetõttu on investeringute direktiivil selles küsimuses vahetu õigusmõju ning kui põhikohtuasjade pooled ei ole ainuüksi eraõiguslikud isikud, võib eelotsusetaotluse esitanud kohus direktiivi ise kohaldada. Selleks piisab, kui jätta kõrvale Leedu seadusandja kehtestatud tingimus, mida investeringute direktiivis ei ole, nii et Leedu seadusandja kehtestatud tagamise skeem saab vajaduse korral katta vaidlusalused instrumendid.

88. Seetõttu teen viimase vaheettepaneku vastata kolmandale küsimusele, et eelotsusetaotluse esitanud kohus on kohustatud vajaduse korral jätma direktiivi vahetu õigusmõju alusel kohaldamata ilma nõusolekute kasutamise tingimuse, mille siseriiklik seadusandja kehtestas, et määratleda investeringute direktiivis ette nähtud tagamise skeemi alla kuuluvaid investeringuid.

VI. Ettepanek

89. Esitatud kaalutlustest lähtuvalt teen Euroopa Kohtule ettepaneku vastata Lietuvos Aukščiausiasis Teismasele järgmiselt:

1. Euroopa Parlamendi ja nõukogu 30. mai 1994. aasta direktiivi 94/19/EÜ hoiuste tagamise skeemide kohta artikli 7 lõiget 2 koostoimes I lisa punktiga 12 tuleb tõlgendada nii, et liikmesriigid võivad jätta tagamise skeemi kohaldamisalast välja krediidasutuse hoiustajad, kellel on selle krediidasutuse emiteeritud hoiusesertifikaat, tingimusel et tegemist on üleantava instrumendiga. Siseriikliku kohtu ülesanne on kindlaks teha, kas vaidlusaluste sertifikaatide puhul on see tingimus täidetud.
2. Euroopa Parlamendi ja nõukogu 3. märtsi 1997. aasta direktiivi 97/9/EÜ investeringute tagamise skeemide kohta artikli 2 lõiget 2 ja artikli 4 lõiget 2 (koostoimes selle direktiivi I lisaga) tuleb tõlgendada nii, et nendega on vastuolus siseriiklikud õigusnormid, mis jätavad direktiivis ette nähtud tagamise skeemi alt välja krediidasutuse emiteeritud hoiusesertifikaadid, kui krediidasutus ei ole investorite vahendeid või väärtpabereid üle andnud ega kasutanud ilma investorite nõusolekuta; seda tingimusel, et on välistatud võimalik kattumine direktiiviga 94/19.
3. Eelotsusetaotluse esitanud kohus on direktiivi 97/9 vahetu õigusmõju alusel kohustatud jätma kohaldamata ilma nõusolekuta kasutamise tingimuse, mille siseriiklik seadusandja kehtestas, et määratleda selle direktiivi tagamise skeemi alla kuuluvaid investeringuid.